

แนวทางการเล่าเรื่องผ่านภาพถ่ายดิจิทัลเชิงสารคดีวัฒนธรรมร่วมไทย-มอญ ในจังหวัดราชบุรี

Guidelines for storytelling through documentary digital Photography of the Thai-Mon co-culture in Ratchaburi Province

รักษุษา ชมภูบุตร^{1*}, ชัยยศ วณิชวัฒนานาวดี²

Raksucha Chompoobut^{1*}, Chaiyot Vanitwatthananuwat²

¹⁻²หลักสูตรศิลปกรรมศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการจัดการศิลปกรรม คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

¹⁻²Faculty of Fine and Applied Arts (Fine and Applied Arts Management), Bangkokthonburi University

ผู้นิพนธ์หลัก e-mail :chompoobut123@gmail.com

Received: May 7, 2024; Revised: September 19, 2024; Accepted: October 2, 2024

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์แนวทางการเล่าเรื่องผ่านภาพถ่ายดิจิทัลเชิงสารคดีวัฒนธรรมร่วมไทย-มอญ ในชุมชนมอญบ้านม่วง ชุมชนมอญดอนกระเบื้อง และชุมชนมอญห้วยน้ำใส ในจังหวัดราชบุรี วิจัยนี้มีการดำเนินการตามขั้นตอนการวิจัยอย่างเป็นระบบ คือ การวางแผน การทบทวนวรรณกรรม การลงพื้นที่สำรวจและเก็บข้อมูล การสรุปผลจากการเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการสังเคราะห์ข้อมูลสู่องค์ความรู้

ผลการวิเคราะห์ พบว่า แนวทางการเล่าเรื่องผ่านภาพถ่ายดิจิทัลเชิงสารคดีวัฒนธรรมร่วมไทย-มอญใน 3 ชุมชนของจังหวัดราชบุรี ประกอบไปด้วยหลัก 8 ประการ กล่าวคือ (1) การมีจริยธรรมของช่างภาพสารคดี (2) ความเข้าใจด้านผลกระทบทางวัฒนธรรม (3) เข้าใจวิธีการเล่าเรื่อง (4) เข้าใจบริบทของชุมชน (5) มีแนวคิดส่งเสริมให้เกิดการพัฒนา (6) มีความร่วมมือกับชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ (7) มีความซื่อสัตย์ต่อวิชาชีพและศีลธรรม และ (8) เน้นการมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืน โดยหลักการเหล่านี้สามารถนำไปสู่การพัฒนาและส่งเสริมในด้านการเล่าเรื่องผ่านภาพถ่ายดิจิทัลเชิงสารคดีทางด้านวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: แนวทางการเล่าเรื่องผ่านภาพถ่ายดิจิทัล; วัฒนธรรมร่วมไทย-มอญ; ภาพถ่ายดิจิทัล

ABSTRACT

This article aims to study and analyze the storytelling methods through documentary digital photography of the shared Thai-Mon culture in the Mon Ban Muang

community, Mon Don Krabueng community, and Mon Huai Nam Sai community in Ratchaburi Province. The research was conducted following a systematic process, including planning, literature review, field surveys and data collection, summarizing the collected data, data analysis, and synthesizing the information into knowledge.

The analysis revealed that the storytelling methods through documentary digital photography of the shared Thai-Mon culture in the three communities in Ratchaburi Province are based on eight key principles: (1) ethical standards for documentary photographers, (2) understanding cultural impacts, (3) understanding storytelling techniques, (4) understanding community contexts, (5) promoting development-oriented ideas, (6) effective collaboration with communities, (7) integrity in one's profession and ethics, and (8) emphasizing sustainable participation. These principles can effectively lead to the development and promotion of storytelling through documentary digital photography in the cultural field.

Keyword: Guidelines for telling stories through digital photography; Thai-Mon culture; Digital Photos

บทนำ

ในอดีตมนุษย์ยังไม่มีเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในสังคม มนุษย์มีการจดบันทึกสิ่งที่พบเห็นมาตั้งแต่โบราณ ซึ่งจะเห็นเห็นได้จากภาพวาดที่จารึกไว้บนฝาผนังถ้ำและสถานที่ทางประวัติศาสตร์ในหลายแห่งเพื่อบอกเล่าเหตุการณ์ต่าง ๆ รอบตัวที่เกิดขึ้นในเวลานั้น การแปลความหมายด้วยภาษาภาพอาจไม่คงทนถาวร ย่อมต้องมีการเลื่อนร่ายไปตามห้วงเวลามนุษย์จึงมีการคิดค้นและพัฒนาให้ภาพเหตุการณ์เหล่านั้นมีความคงทนถาวรขึ้นเรื่อย ๆ จนเกิดเป็นการถ่ายภาพในปัจจุบัน (ธัญริ บุญปัน, 2563) การถ่ายภาพในปัจจุบันสามารถเก็บเหตุการณ์และบันทึกเรื่องราวได้อย่างสมจริง

มากขึ้น อีกทั้งยังสามารถเก็บบันทึกภาพได้ตามที่ต้องการ ไม่ว่าจะเป็นการถ่ายภาพความทรงจำในห้วงเวลาที่เราระประทับใจ การเก็บภาพทางประวัติศาสตร์ การเก็บภาพทางวิทยาศาสตร์ รวมไปถึงสามารถถ่ายภาพการสร้างสรรค์ผลงานทางทัศนศิลป์ และยังช่วยทำให้เกิดความเข้าใจในเนื้อหาเรื่องราวความรู้ทางด้านวัฒนธรรม ประเพณีที่มีการบันทึกไว้ให้ผู้คนรุ่นหลังได้เรียนรู้

บทความนี้ จึงมีการมุ่งเน้นนำเสนอความรู้ในด้านการถ่ายภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม วิถีชีวิต ผ่านชุมชนมอญในจังหวัดราชบุรี ในปัจจุบันสถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดต่าง ๆ นักท่องเที่ยวเริ่มมีความสนใจการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมากขึ้น รวมถึงได้สัมผัส

ถึงวิถีชีวิต ชุมชน วัฒนธรรมเก่าแก่ อีกทั้งยังได้ย้อนรำลึกถึงอดีต และร่องรอยประวัติศาสตร์ทางวัฒนธรรม ไม่ว่าจะเป็นการจำลองอดีตหรือบรรยากาศเก่า ๆ ได้สัมผัสลิ้มรสอาหารพื้นถิ่น ชมการแสดงและจับจ่ายใช้สอยส่งเสริมชุมชน ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ชุมชนต่าง ๆ เป็นที่ชื่นชอบและกำลังเป็นที่นิยมในปัจจุบัน แต่สิ่งที่สำคัญและขาดไม่ได้ของนักท่องเที่ยวคือการเก็บภาพบรรยากาศเพื่อบันทึกความทรงจำ ไม่ว่าจะเป็นภาพความทรงจำที่น่าประทับใจ ความสวยงามและความสุข ประสบการณ์เหล่านี้ถูกถ่ายทอดออกไปในสื่อออนไลน์ต่าง ๆ ให้ผู้พบเห็นอยากได้มาลองสัมผัสบรรยากาศ และมีการเล่าขานทำให้เกิดแรงจูงใจในการท่องเที่ยวในสถานที่นั้น ๆ เมื่อยุคสมัยมีการใช้สื่อทางออนไลน์มากขึ้น ทำให้เป็นเครื่องมือในการเข้าถึงได้ง่ายขึ้นเช่นกัน อีกทั้งยังสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้มากขึ้น

วัตถุประสงค์

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา วัฒนธรรมร่วมไทย-มอญ 3 ชุมชนในจังหวัดราชบุรี และข้อมูลเกี่ยวกับเทคนิคการถ่ายภาพต่าง ๆ จากหนังสือที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาพถ่าย และวิเคราะห์แนวทางการเล่าเรื่องของวัฒนธรรมร่วมไทย-มอญ 3 ชุมชนในจังหวัดราชบุรี

การดำเนินการวิจัย

บทความนี้เป็นการรวบรวมข้อมูลเพื่อศึกษาและนำไปสู่การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการ

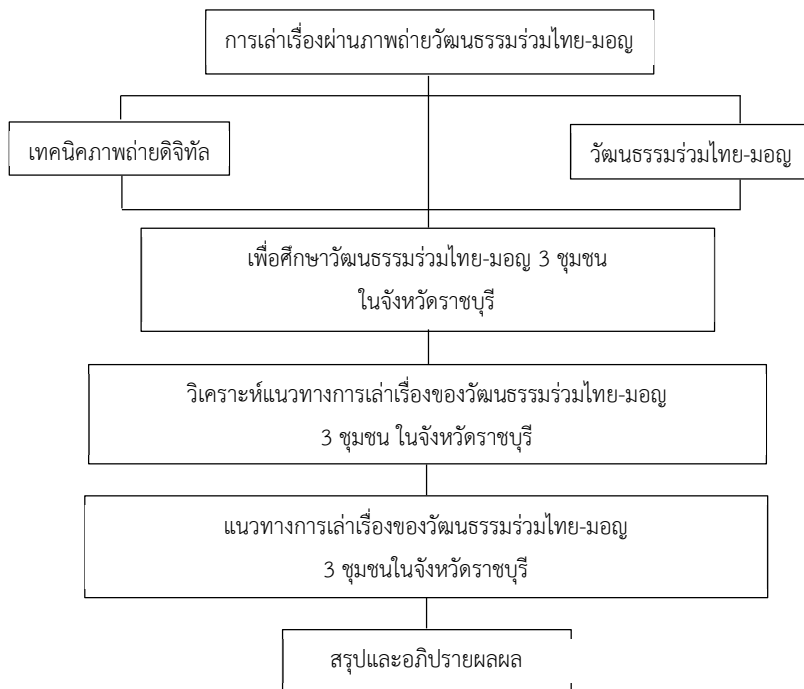
วิจัยเชิงคุณภาพจากการทบทวนวรรณกรรมที่เป็นเอกสาร งานวิจัย บทความ หนังสือ และข้อมูลจากสื่อออนไลน์ โดยมีขอบขอบเขตในการวิเคราะห์วัฒนธรรมร่วมไทย-มอญ แนวคิดการสร้างสรรค์ และเทคนิคการถ่ายภาพเชิงอนุรักษ์วัฒนธรรมผ่านมุมมองภาพถ่าย โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. การเก็บข้อมูลเอกสาร เป็นข้อมูลที่ได้จากการศึกษาตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสำรวจพื้นที่ที่ศึกษา

2. การรวบรวมข้อมูลเพื่อศึกษาเอกสารแนวทางการเล่าเรื่องผ่านภาษาภาพถ่ายดิจิทัลของวัฒนธรรมร่วมไทย-มอญ ในชุมชนมอญบ้านม่วง ชุมชนมอญดอนกระเบื้อง และชุมชนมอญห้วยน้ำใส ในจังหวัดราชบุรี วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเรียบเรียงเนื้อหาแนวคิด และสรุปประเด็นให้เกิดเป็นชุดความรู้เชิงวิเคราะห์

3. การสังเคราะห์ข้อมูลจากการวิเคราะห์สู่ข้อค้นพบในด้านแนวทางการเล่าเรื่องของวัฒนธรรมร่วมไทย-มอญ 3 ชุมชนในจังหวัดราชบุรี

กรอบแนวคิดในงานวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในงานวิจัย

ผลการวิจัย

จากการทบทวนข้อมูลด้านวัฒนธรรมร่วมในจังหวัดราชบุรี ประชากรในจังหวัดราชบุรีมีความหลากหลายทางเชื้อชาติและเผ่าพันธุ์อันเป็นลักษณะเด่นของจังหวัดที่สืบทอดมาแต่โบราณกาล ทั้งนี้เพราะสภาพภูมิประเทศที่เสริมให้เมืองราชบุรีเป็นอู่อารวมทางศิลปวัฒนธรรม เป็นเมืองที่ผู้คนทั้งจากดินแดนโพ้นทะเลและชาวพื้นเมืองอีกหลายกลุ่มที่อยู่อาศัยบริเวณชายแดนระหว่างไทย และประเทศสหภาพพม่าอพยพเข้ามาตั้งรกราก เมืองราชบุรีจึงประกอบด้วยชนหลายเชื้อชาติ

เรื่องราวเกี่ยวกับเชื้อชาติและเผ่าพันธุ์ในเมืองราชบุรี สามารถระบุเผ่าพันธุ์ใหญ่ ๆ ได้ 8 ชาติพันธุ์ด้วยกัน ทั้งชาวไทย-ยวน ชาวไทยภาคกลางพื้นถิ่น ชาวไทยเชื้อสายจีน ชาวมอญ ชาวกระเหรี่ยง ชาวลาวโซ่ง ชาวลาวตื้อ (ลาวเวียง) และชาวเขมร แต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ล้วนมีความแตกต่างกันทั้งทางวัฒนธรรม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ และประเพณี (กนกอร สว่างศรี, 2561) แต่ในขณะเดียวกัน ปัจจุบันวัดม่วง มีพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านมอญ ได้รับการจัดตั้งเป็นศูนย์มอญศึกษา เป็นแหล่งเรียนรู้ เรื่องมอญ และเก็บรวบรวมโบราณวัตถุ เช่น คัมภีร์งาช้างจารึกอักษรมอญ

ธรรมาสน์ พระพุทธรูป เครื่องใช้ในวิถีชีวิตมอญ รวมทั้งโรงเรียนวัดม่วงยังได้เปิดหลักสูตรท้องถิ่น ภูมิปัญญาชุมชน จัดการเรียนการสอนนาฏศิลป์ มอญ นักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบการท่องเที่ยวเชิง ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่นสามารถมา สัมผัสวิถีชีวิต วัฒนธรรมในชุมชนได้ อีกทั้งในวัด ม่วงยังมีสถาปัตยกรรมภายในที่ทำให้ได้เห็นถึง ความเป็นมอญชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นเจดีย์ การ ตกแต่งลวดลายปูนปั้น ตลอดจนการทาสี ในส่วน ของพิพิธภัณฑ์มีการจัดแสดงโบราณวัตถุและ ศิลปวัตถุชิ้นสำคัญ รวมไปถึงรวบรวมประวัติความเป็น มาของชาวมอญในราชบุรี ตั้งแต่อดีตจนถึง ปัจจุบัน นอกจากนี้ มาที่นี้ยังมีอาหารพื้นถิ่นให้ชิม กันแบบมอญอีกด้วย (ทั่วถิ่นแดนไทย, 2561)

จากการศึกษาผู้วิจัยจึงเห็นว่าการ ขับเคลื่อนเศรษฐกิจในชุมชนนั้น ทางด้าน วัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์มอญ เป็นส่วนที่สำคัญในการดึงดูดนักท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรมเป็นอย่างมาก จึงมีขอบเขตด้านพื้นที่ ชุมชนมอญที่ศึกษาจำนวน 3 ชุมชนในจังหวัด ราชบุรี เพื่อไปสู่แนวทางการเล่าเรื่องวัฒนธรรม ร่วมไทย-มอญ ด้วยเทคนิคการถ่ายภาพดิจิทัล จากเนื้อหาในวรรณกรรม หนังสือ วิจัย ที่เกี่ยวข้องกับ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์วัฒนธรรม พบว่า ในจังหวัดราชบุรีได้มีความตระหนักเกี่ยวกับการ อนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมร่วมไทย-มอญของ ชุมชน โดยมีการพัฒนาท้องถิ่นสร้างพิพิธภัณฑ์ ชุมชนเกี่ยวกับความเป็นมาถึงวิถีชีวิตและ วัฒนธรรมชาติพันธุ์ ไทย-มอญ และยังมีวัฒนธรรม

วิถีชีวิต ภูมิปัญญาที่มีความหลากหลายสะท้อนให้ เห็นถึงวัฒนธรรมอัตลักษณ์ของชุมชน ซึ่งจาก ภาพถ่ายดิจิทัลที่สะท้อนเรื่องราวของวัฒนธรรม ร่วมไทย-มอญ 3 ชุมชนในจังหวัดราชบุรี ผู้วิจัยจึง ได้เลือกในการวิเคราะห์เป็นกรณีศึกษาภาพถ่าย ในสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์วัฒนธรรมจำนวน 3 ชุมชน ดังนี้

1. ชุมชนมอญบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง จุดเด่นชุมชน: ชุมชนบ้านม่วง ตั้งอยู่บริเวณฝั่ง แม่น้ำแม่กลอง จากบ้านโป่ง-โพธาราม มีชาวมอญ อพยพเข้ามาหลายครั้ง นับตั้งแต่สมัยอยุธยา จนถึงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ทั้งอพยพมาจากเมือง มอญโดยตรง และอพยพมาจากกลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา เช่น ปทุมธานี นนทบุรี และสมุทรปราการ และ จากหมู่บ้านอื่น ๆ ในบริเวณแม่น้ำแม่กลอง หนี ภัยสงคราม มาหาเครือญาติเดียวกัน และการ แต่งงานระหว่างกัน “ชาวบ้านม่วง” ต่างเคร่งครัด ในพระพุทธศาสนา มีการสร้างวัดวาอารามเป็นที่ ยึดเหนี่ยวจิตใจ มีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย อีกทั้งยังมີ การสร้างพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดม่วง เพื่อเป็นการ ส่งเสริมและอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณีของชาวมอญให้คงอยู่ถึงรุ่นลูกหลานในอนาคต และ ชาวมอญภายในตำบลบ้านม่วง อ.บ้านโป่ง - โพธาราม ยังได้เข้าไปมีบทบาทในการทำงาน ภาครัฐ ในการพัฒนาชุมชน สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็น พลังของชาวมอญที่ทำให้ชุมชนมอญ ตำบลบ้าน ม่วง อำเภอบ้านโป่งแห่งนี้ ยังคงรักษาวิถีชีวิต วัฒนธรรม และประเพณีของตนเองไว้ได้อย่างดี (มิวเซียมไทยแลนด์, 2562) จากข้อมูลที่ได้กล่าวมา

เบื้องต้น ในอำเภอบ้านโป่งและอำเภอโพธาราม นั้น ถือได้ว่าชาวมอญได้มีบทบาทสำคัญในการสืบทอดประเพณีวัฒนธรรมอย่างเข้มแข็ง และมีหน่วยงานที่ส่งเสริมการท่องเที่ยว มีการจัดกิจกรรมประจำปี งานสร้างสรรค์วัฒนธรรมชุมชนมอญ “เจ็ยะ โมงะ โรงะ โมนะ เติง ราชบุรี: กินอยู่ดูมอญ เมืองราชบุรี เพื่ออนุรักษ์เผยแพร่วัฒนธรรมประเพณี และส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศร่วมงานอย่างคึกคัก (ภาพที่ 2)

ภาพที่ 2 ภาพขบวนแห่เปิดงาน “เจ็ยะ โมงะ โรงะ โมนะ เติง” อ.บ้านโป่ง ราชบุรี
ที่มา: สำนักงานประชาสัมพันธ์ จังหวัดราชบุรี (2565)

2. ชุมชนมอญดอนกระเป๋อง อำเภอโพธาราม จ.ราชบุรี จุดเด่นชุมชน: ชุมชนชาวมอญที่มีอายุยาวนานมากกว่าสองศตวรรษมีแหล่งมรดกทางภูมิปัญญาภาพจิตรกรรมฝาผนังตั้งแต่สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ที่สลักลงลายอย่างวิจิตรงดงามไว้บนฝาผนังวัดคงคาราม อีกทั้งยังมีพิธีภัณฑ์พื้นบ้านรวบรวมศิลปะของมีค่าของชาวมอญมาตั้งแต่ยุคโบราณกาล จากเอกสารของฝ่าย

ส่งเสริมการศาสนาและวัฒนธรรม สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดราชบุรี “ทะเบียนวัดของจังหวัดราชบุรี” พบว่า วัดคงคารามได้ประกาศตั้งเป็นวัดเมื่อปี พ.ศ. 2320 และได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาเมื่อปี พ.ศ. 2330 ดังนั้น การตั้งถิ่นฐานของ ชาวมอญในบ้านคงคาเหนือต้องอยู่ในช่วง พ.ศ. 2320 หรือก่อนหน้านั้นขึ้นไปจากการคำนวณอายุของโลงศพโบราณแบบรามัญที่ใช้สำหรับบรรจุสรีระร่างของพระครูวิสุทธิบดี เจ้าอาวาสวัดคงคาราม ซึ่งได้จารึกไว้เป็นภาษามอญ และเป็นโลงมอญที่มีอยู่คู่กับวัดคงคารามมาแต่อดีตกาล คาดว่ามีอายุไม่ต่ำกว่า 200 ปี ความเชื่อของคนไทยเชื้อสายมอญบ้านคงคาเหนือตั้งแต่อดีตมานั้น มีความเชื่อในเรื่องการนับถือผีผิควบคู่กับการนับถือพุทธศาสนา ซึ่งใช้เป็นหลักยึดเหนี่ยวทางจิตใจที่มีความเชื่อมั่นและความศรัทธาอย่างลึกซึ้งเหนียวแน่น ดังนั้น ในการดำเนินวิถีชีวิตของชนชาวมอญจึงมีความเกี่ยวข้องผูกพันกับวัด พระสงฆ์ การทำบุญ และการนับถือผีตามที่บรรพชนได้สั่งสอนและนำไปปฏิบัติอยู่เสมอมิได้ขาด (วัชร ชูสุทธิ, 2551) (ภาพที่ 3)

ภาพที่ 3 ภาพวัดคงคาราม
ที่มา: juturutmind (2554)

3. ชุมชนมอญห้วยน้ำใส อ.สวนผึ้ง มีชาวมอญ จุดเด่นชุมชน: ชุมชนมอญห้วยน้ำใส เป็นหมู่บ้านเล็ก ๆ ท่ามกลางหุบเขาและธรรมชาติ มีชาวไทยเชื้อสายมอญที่อาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งในหมู่บ้านสามารถเปิดให้นักท่องเที่ยวสามารถเยี่ยมชมหมู่บ้านและพักผ่อนท่ามกลางธรรมชาติ บรรยากาศวิถีชีวิตชาวมอญ กลางหมู่บ้านมีถนนทอดยาวเข้าไปข้างในและมีกำแพงรั้วไม้ไผ่และสะพานไม้ข้ามถนน ซึ่งเป็นจุดยอดนิยมที่นักท่องเที่ยวชอบมาถ่ายภาพ กิจกรรมไฮไลท์ที่สำคัญ คือ การตักบาตรแบบวัฒนธรรมชาวมอญ หรือที่เรียกว่า “จู้ดเปอป่าด” (ตักบาตร) (สำนักงานประชาสัมพันธ์ จังหวัดราชบุรี, 2565) (ภาพที่ 4)

ภาพที่ 4 ภาพวัฒนธรรมการตักบาตรของชาวมอญ ซึ่งชาวมอญจะเรียกกันว่า “จู้ดเปอป่าด”
ชุมชนมอญห้วยน้ำใส อ.สวนผึ้ง
ที่มา : สำนักงานประชาสัมพันธ์ จังหวัดราชบุรี, 2565

จากการศึกษา 3 ชุมชนนี้ ยังมีการอนุรักษ์สืบสานวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามได้อย่างเหนียวแน่นของชาวมอญ ไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรมด้านอาหาร ด้านการแต่งกาย

ประเพณี ภาษา และศาสนา เป็นต้น ซึ่งในแต่ละชุมชนมีความโดดเด่นที่แตกต่างกัน ดังนั้นในการเล่าเรื่องด้วยภาพจึงจำเป็นต้องมีแนวทางในการถ่ายทอดเรื่องราวให้เกิดความน่าสนใจในด้านต่าง ๆ ที่เป็นจุดเด่นของสถานที่นั้น ๆ ผ่านมุมมองที่มีความหมายบทความนี้ จึงมีการวิเคราะห์และหาแนวทางในการเล่าเรื่องข้ามสื่อของวัฒนธรรมร่วมไทย-มอญในจังหวัดราชบุรี แนวทางการเล่าเรื่องของวัฒนธรรมร่วมไทย-มอญ 3 ชุมชนในจังหวัดราชบุรี

พบว่า การเล่าเรื่องผ่านภาพถ่าย นอกจากเทคนิคการถ่ายภาพจะช่วยให้ภาพเกิดความหมายและความสวยงามแล้ว ยังต้องมีสิ่งที่ควรคำนึงถึงคือ การสื่อความหมายของภาพถ่ายด้วยคำพูดที่ว่า “ภาพถ่ายสามารถใช้ในการสื่อสารแทนคำพูดและภาษาเขียน ถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกในการสื่อสารได้” ทั้งนี้ เพราะภาพถ่ายสามารถสื่อความหมายได้ อีกทั้งยังสามารถบอกเล่า เรื่องราวของธรรมชาติ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ วัฒนธรรม และเหตุการณ์ต่าง ๆ รวมไปถึงอารมณ์ ความรู้สึก ความสุข ความเศร้า ความเหงา ความศรัทธา ความเชื่อ ความภาคภูมิใจ ฯลฯ การสื่อความหมายที่แฝงอยู่ในภาพถ่าย จึงเป็นคุณค่าอย่างหนึ่งที่ต้องคำนึงถึงการถ่ายภาพเชิงอนุรักษ์วัฒนธรรม ซึ่งต้องมีเป้าหมายที่จะแสดงออกในการ นำเสนอภาพในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อการถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึก รวมไปถึงจินตนาการให้ผู้ชมได้รับรู้เรื่องราวของภาพโดยแบ่งออกได้เป็น 4 เรื่องได้แก่ (1) เรื่องราวที่เกี่ยวกับสถานที่ชุมชน (2) เรื่องราวที่เกี่ยวกับมนุษย์ (3) เรื่องราวของ

ความเชื่อพิธีกรรมทางศาสนา (4) เรื่องราวของการอยู่ร่วมกันของสังคมและวัฒนธรรมความเป็นอยู่ การท่องเที่ยวในดินแดนทางวัฒนธรรม ทุกสถานที่ที่มักจะพบเห็นมีวิถีชีวิตวัฒนธรรม เป็นวิถีชีวิตที่เราอาจจะไม่คุ้นเคยและมักจะตื่นตาตื่นใจเมื่อได้พบเห็น (ภาพที่ 5)

ภาพที่ 5 ภาพวัฒนธรรมประเพณีมอญ
พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดม่วง
ที่มา:ผู้วิจัย

อภิปรายผล

การเล่าเรื่องผ่านภาพถ่าย เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมร่วมไทยมอญในจังหวัดราชบุรี สามารถเป็นเครื่องมือในการนำเสนอความมรดกทางวัฒนธรรมต่อผู้ชมได้ด้วยการผสมผสานแพลตฟอร์มสื่อต่างๆ เช่น วิดีโอ เสียง ข้อความ และองค์ประกอบเชิงโต้ตอบ การเล่าเรื่องสามารถมอบประสบการณ์หลายมิติและดื่มด่ำแก่ผู้ชม สิ่งสำคัญประการหนึ่งของการเล่าเรื่องข้ามสื่อคือต้องแน่ใจว่าแต่ละแพลตฟอร์มสื่อมีส่วนช่วยในการเล่าเรื่องโดยรวมในลักษณะที่สอดคล้องและเกื้อกูลกัน ซึ่งต้องมีการวางแผนและการประสานงานอย่างรอบคอบเพื่อรักษาความสม่ำเสมอในการเล่าเรื่องผ่านสื่อต่างๆ ตัวอย่างเช่น วิดีโอสารคดีสามารถใช้

เพื่อแนะนำผู้ชมให้รู้จักกับประวัติศาสตร์และประเพณีของชุมชนไทยมอญในจังหวัดราชบุรี ในขณะที่องค์ประกอบเชิงโต้ตอบ เช่น ทัวร์เสมือนจริง หรือการจัดแสดงออนไลน์สามารถช่วยให้ผู้ชมได้สำรวจแง่มุมทางวัฒนธรรมเหล่านั้นในเชิงลึกมากขึ้น

นอกจากนี้ การพิจารณากลุ่มเป้าหมายเมื่อพัฒนาแนวทางการเล่าเรื่องข้ามสื่อเป็นสิ่งสำคัญ การทำความเข้าใจความชอบและพฤติกรรมของผู้ชมจะช่วยสร้างเนื้อหาที่น่าสนใจและเกี่ยวข้องกับความต้องการของพวกเขาได้ ตัวอย่างเช่น ผู้ชมอายุน้อยอาจชอบเนื้อหาที่มีการโต้ตอบและดึงดูดสายตาอย่างมาก ในขณะที่ผู้ชมที่มีอายุมากกว่าอาจชื่นชอบข้อมูลเชิงลึกและบริบททางประวัติศาสตร์มากกว่า ความร่วมมือกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในท้องถิ่นและสมาชิกในชุมชนถือเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการสร้างเนื้อหาการเล่าเรื่องข้ามสื่อที่แท้จริงและละเอียดอ่อนทางวัฒนธรรม การมีส่วนร่วมของสมาชิกของชุมชนไทยมอญในกระบวนการพัฒนา ข้อมูลและมุมมองของพวกเขาสามารถช่วยให้แน่ใจว่าการเล่าเรื่องนั้นถูกต้องและให้ความเคารพต่อประเพณีทางวัฒนธรรมของพวกเขา

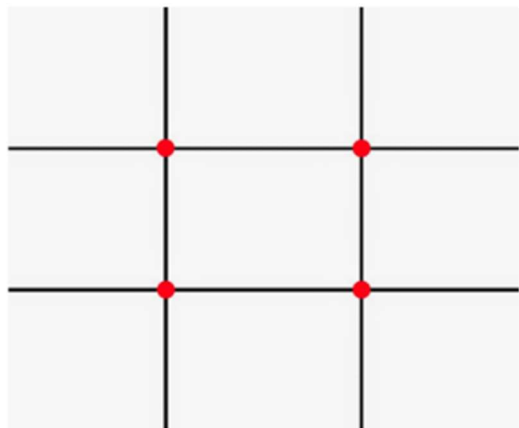
การใช้เทคโนโลยีและเครื่องมือดิจิทัลสามารถยกระดับประสบการณ์การเล่าเรื่องและสร้างโอกาสในการมีส่วนร่วมของผู้ชมได้ ตัวอย่างเช่น ประสบการณ์ความเป็นจริงเสมือนหรือแอปพลิเคชันความเป็นจริงเสริมสามารถพาผู้ชมไปสู่ใจกลางวัฒนธรรมไทยมอญในจังหวัดราชบุรี มอบวิธีการสำรวจมรดกทางวัฒนธรรมที่ดื่มด่ำและโต้ตอบได้มากขึ้น

แนวทางในการเล่าเรื่องผ่านภาษาภาพเชิงสารคดี เพื่อการจับภาพแก่นแท้ของวัฒนธรรมและวิถีชีวิตในชุมชน การเก็บข้อมูลเพื่อนำมาบอกเล่าเรื่องราวผ่านภาพถ่าย มีเคล็ดลับที่สามารถสื่อออกมาอย่างไรเพื่อให้ผู้ชมที่ยังไม่เคยได้ไปสัมผัสสถานที่นั้น ๆ เมื่อได้มองภาพแล้วรู้สึกเข้าถึงสิ่งที่ช่างภาพสามารถสื่อสารได้ ราวกับได้ไปเห็นด้วยตา และได้สัมผัสด้วยตนเอง (Samarom, Y., 2562)

การถ่ายภาพให้มีความน่าสนใจจะต้องมีหลักการจัดองค์ประกอบภาพ และกฎสามส่วน (Rule of thirds) ช่องมองภาพของกล้องจะมีจุดตัด 9 ช่อง ซึ่งจะแบ่งเป็น 3 ส่วนหลักในแนวดิ่ง และ 3 ส่วนหลัก ในแนวนอน โดยจุดตัดนี้จะใช้วิธีการจัดองค์ประกอบร่วมกันสองแบบ คือ กฎสามส่วน วิธีนี้ จะใช้แบ่งสัดส่วนของพื้นดิน และท้องฟ้า ถ้าต้องการนำเสนอท้องฟ้าให้เด่นชัด จะต้องกำหนดให้ท้องฟ้าเป็น 2 ส่วน พื้นดิน 1 ส่วน, หากเน้นพื้นดินให้กำหนดพื้นดิน 2 ส่วน ท้องฟ้า 1 ส่วน (ภาพที่ 6-7)

1 ส่วน			
1 ส่วน	1 ส่วน	1 ส่วน	1 ส่วน
1 ส่วน			
2 ส่วน	1 ส่วน		
1 ส่วน	2 ส่วน		

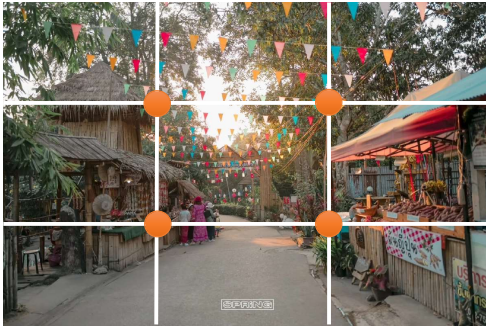
ภาพที่ 6 ภาพกฎสามส่วนในการจัดองค์ประกอบภาพ
ที่มา : ผู้วิจัย

ภาพที่ 7 ภาพจุดตัด 9 ช่อง
ที่มา : ผู้วิจัย

ในการเล่าเรื่องด้วยภาพถ่ายดิจิทัล ถึงแม้ว่าจะยึดหลักการพื้นฐานเบื้องต้น เพื่อให้เกิดองค์ประกอบที่เป็นเอกภาพแล้ว ยังต้องมีหลักแนวคิดในการถ่ายทอดมุมมองให้ภาพสามารถเล่าเรื่องแทนคำพูดได้ ซึ่งมีข้อค้นพบการสื่อสารที่ทำให้เกิดแรงจูงใจอยากให้ผู้ชมได้มาเห็น และสัมผัสด้วยตนเองมี 9 เทคนิค ดังนี้

1. มองหาความงามทางวัฒนธรรมในสถานที่ การถ่ายภาพวัฒนธรรมไม่จำเป็นต้องเกี่ยวกับผู้คน เสมอไป สามารถมองหาสถานที่หรือมุมบางมุมในบ้านเรือน ชุมชนที่อยู่อาศัย ตรอกซอกซอยก็สามารถแสดงถึงวิถีชีวิตการใช้ชีวิตของผู้คนได้ (ภาพที่ 8)

ภาพที่ 8 การถ่ายภาพวัฒนธรรมไม่จำเป็นต้องเกี่ยวกับผู้คนเสมอไป โดยการใช้เส้นตัด 9 ช่อง

2. มองหาความแตกต่าง อาจจะเป็นเรื่องแสง สี พื้นผิว เช่น สีส้นของบ้านเรือน พื้นผิว ลวดลายบนผนัง หรือกำแพงที่ดูแปลกตา ลายเสื้อผ้าที่แขวนอยู่ บ้านเรือนที่เป็นแบบทันสมัยและแบบอนุรักษ์ที่อยู่บริเวณใกล้เคียงกัน วัยของผู้คนที่เดินอยู่บนถนน (ภาพที่ 9)

ภาพที่ 9 หมู่บ้านมอญห้วยน้ำใส โดยการใช้เส้นตัด 9 ช่อง
ที่มา: เวเคชั่นนิสต์ (2566)

3. มองหามุมมองที่เป็นเอกลักษณ์และสื่อถึงเอกลักษณ์ของสถานที่นั้น ๆ มองหามุมมองการถ่ายภาพให้ดูมีความแตกต่าง มีเอกลักษณ์ และพยายามสื่อสารให้เข้ากับมุมมองเสียงและกลิ่นในสถานที่นั้น เช่น ตลาดเป็นแหล่งที่สามารถมองหาความเป็นเอกลักษณ์ วิถีชีวิตในท้องถิ่น และสีสันของสินค้าที่ดึงดูดสายตา (ภาพที่ 10)

ภาพที่ 10 ภาพสีสันของสินค้าที่ดึงดูดสายตา โดยการใช้เส้นตัด 9 ช่อง
ที่มา: เวเคชั่นนิสต์ (2566)

4. มองมุมสูงบ้าง เพื่อความน่าสนใจ และแปลกใหม่ในการนำเสนอภาพ อาจใช้เพื่อการถ่ายภาพ อาหาร เครื่องเทศ หรือกระบวนการทำประติมากรรมสิ่งของ หรืออาจจะเป็นมุมที่สูงกว่านั้น เช่น การใช้โดรนใน สื่อสารภาพรวมของสถานที่ (ภาพที่ 11)

ภาพที่ 11 ภาพมุมสูง งาน “เจียะ ม่ง ร่อง โมน เดิง” ราชบุรี โดยการใช้จุดตัด 9 ช่อง
ที่มา: สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด ราชบุรี (2562)

5. มองหาผู้คนและหามุมมองการใช้ชีวิต แต่พึงควรระวังในการถ่ายภาพที่มีบุคคลอยู่ในภาพ เพราะเป็นเรื่องละเอียดอ่อนและเป็นเรื่องของสิทธิส่วนบุคคล ดังนั้น ควรจะต้องมีการบอกกล่าว หรือมีการถามขออนุญาตบุคคลเหล่านั้นเสียก่อนว่า สามารถถ่ายภาพหรือบันทึกภาพได้หรือไม่ เพื่อจะได้ไม่เป็นปัญหาในภายหลัง อีกทั้งภาพถ่ายภาพนี้มีการใช้มุมมองแบบ Low angle shot (มุมเสย) ทำให้ภาพดูตื่นเต้นสวแปลกตา ทำให้ภาพถ่ายมีความน่าสนใจมากขึ้น จากการถ่ายภาพมุมมองที่แปลกไป จะสร้างความตื่นตาตื่นใจให้กับการรับรู้ โดยปกติแล้ว ภาพถ่ายจะถูกถ่ายจากระดับสายตาเป็นส่วนใหญ่ จึงทำให้วัตถุหรือสีในรูปแบบที่คงที่ หรือกระจายอยู่ทั่วฉาก (ภาพที่12)

ภาพที่ 12 การใช้มุมมองแบบ Low angle shot (มุมเสย)

6. มองหารูปแบบของสถานที่ พื้นผิวที่อยู่บนสถาปัตยกรรม หรือภาพที่สร้างความน่าสนใจ โดยทั่วไปแล้วเป็นรูปทรงการซ้ำของวัตถุหรือสีในรูปแบบที่คงที่ หรือกระจายอยู่ทั่วฉาก (ภาพที่13)

ภาพที่ 13 ภาพรูปทรงการซ้ำของวัตถุหรือสีในรูปแบบที่คงที่ โดยใช้กฎสามส่วนในการจัดองค์ประกอบภาพ
ที่มา: Lemon8 (2565)

7. มองหาเทคนิค ที่คิดว่าจะถ่ายภาพ นั้น ให้เกิดแรงดึงดูดสายตา เช่น การใช้แสง เกิดความเคยชิน ดังนั้นมุมที่ต่างออกไปจากมุม ที่เคยชิน จะสร้างประสบการณ์ และ ความรู้สึกแปลกใหม่ขึ้นมา (ภาพที่ 14)

ภาพที่ 14 ภาพมองหาโทนสี และการใช้สีเพื่อ เพิ่มอารมณ์เข้าไปในภาพถ่ายโดยใช้ 2 ส่วนหลัก ในแนวนอน (วัดม่วงและวัดใหญ่) ที่มา: มิวเซียมไทยแลนด์ (2562)

8. มองหาโทนสี และการใช้สีเพื่อเพิ่ม อารมณ์เข้าไปในภาพถ่าย โทนสีของภาพจะ ช่วยการดึงอารมณ์ ของภาพออกมา สีสิ้นของ สถานที่ สื่อได้ถึงความสุขสนาน ความสดใส หรืออาจจะเป็นความสงบ เรียบง่าย (ภาพที่15)

ภาพที่ 15 มองหาโทนสี และการใช้สีเพื่อเพิ่ม อารมณ์เข้าไปในภาพถ่าย โดยใช้กฎสามส่วนใน การจัดองค์ประกอบภาพ

9. มองหาความเรียบง่ายของภาพ เมื่ออยู่ในสถานที่ที่วุ่นวาย ถ้าอยู่ในสถานที่ ท้องเที่ยวที่ได้รับความนิยม ก็หลีกเลี่ยงฝูงชน ไม่ได้พยายามมองหาความเรียบง่าย โดยการใช้ วิธีการซูมเข้า หรือการตั้งค่าความเร็วชัตเตอร์ เพื่อเบลอสิ่งที่เคลื่อนไหว หรือการโฟกัสไปที่จุด ที่จะถ่ายภาพ หรือควรใช้เลนส์ที่มีคุณสมบัติ ในการละลายภาพพื้นหลัง เช่น เลนส์ฟิก (fix lens) (ภาพที่16)

ภาพที่ 16 ภาพการโฟกัสเฉพาะจุด ที่มา: Adisorn Jindaanantyod (2565)

ข้อค้นพบ พบว่าการถ่ายภาพสารคดีเชิงศิลปวัฒนธรรมในชุมชนมีจุดมุ่งหมาย เพื่อ การจับภาพแก่นแท้ของวัฒนธรรมและวิถีชีวิต ที่ช่างภาพจะต้องเข้าไปอยู่ในชุมชน สร้างความไว้วางใจกับผู้คน ทำการเก็บข้อมูลเพื่อนำมาบอกเล่าเรื่องราวของพวกเขาผ่านภาพถ่าย ซึ่งมีหลักการสำคัญหลายประการที่เป็นแนวทาง ในการถ่ายภาพสารคดีทางศิลปวัฒนธรรม ในชุมชนทั้งหมด 8 ด้านประกอบไปด้วย

1. ด้านจริยธรรม เป็นสิ่งสำคัญสำหรับ ช่างภาพสารคดีเชิงวัฒนธรรมที่จะต้องนำเสนอ ชุมชนที่ตนบันทึกภาพอย่างถูกต้องและมีความ

เคารพชุมชน หลีกเลี่ยงทัศนคติในแง่ลบ ช่างภาพควรให้ความสำคัญกับความสมบูรณ์และความถูกต้องของภาพที่ถ่าย

2. ด้านผลกระทบทางวัฒนธรรม การทำความเข้าใจและการเคารพบรรทัดฐานทางวัฒนธรรม ค่านิยม และประเพณีของชุมชนเป็นสิ่งสำคัญ ช่วยให้แน่ใจว่าช่างภาพจะไม่รุกรานหรือนำเสนอผลงานของชุมชนในทางที่ผิดโดยไม่ตั้งใจ รวมไปถึงการสร้างความสัมพันธ์กับสมาชิกในชุมชน และการขออนุญาตก่อนถ่ายภาพตัวแบบที่ละเอียดอ่อนถือเป็นเรื่องสำคัญ

3. ด้านการเล่าเรื่อง ภาพถ่ายสารคดีเชิงวัฒนธรรมเป็นสื่อการเล่าเรื่องที่ทรงพลัง ช่างภาพควรตั้งเป้าหมายที่จะถ่ายภาพวิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรมของชุมชน ด้วยวิธีที่น่าสนใจและจริงใจ รูปภาพสามารถกระตุ้นอารมณ์และเป็นช่องทางเข้าสู่สาระเรื่องราวที่ต้องการถ่ายทอด

4. ด้านบริบท การให้บริบทถือเป็นสิ่งสำคัญในการถ่ายภาพสารคดีวัฒนธรรม ภาพถ่ายไม่ควรทิ้งพื้นที่ว่าง แต่ควรมีลักษณะการใช้คำบรรยายได้ภาพที่บ่งบอกถึงวัฒนธรรมสามารถทำให้ผู้ชมเข้าใจภูมิหลังทางวัฒนธรรมและความสำคัญของภาพอย่างลึกซึ้ง

5. ด้านการเสริมพลัง ภาพถ่ายสารคดีวัฒนธรรมสามารถเสริมพลังให้กับชุมชนที่ได้รับการบันทึก โดยการให้เสียงและเป็นตัวแทนแก่พวกเขา ด้วยการแชร์เรื่องราวผ่านรูปภาพ ช่างภาพสามารถสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับประเด็นทางสังคมที่สำคัญ และจุดประกายการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกภายในชุมชน

6. ด้านความยินยอมและความร่วมมือในชุมชน การได้รับความยินยอมจากบุคคลที่ถูกถ่ายภาพเป็นสิ่งสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อบันทึกช่วงเวลาທີ່ละเอียดอ่อนหรือใกล้ชิด การร่วมมือกับสมาชิกในชุมชนและให้พวกเขามีส่วนร่วมในกระบวนการเล่าเรื่องสามารถนำไปสู่ภาพที่สมจริงมากขึ้น

7. ด้านความถูกต้องและความซื่อสัตย์ ช่างภาพต้องมุ่งมั่นเพื่อความถูกต้องและความสมบูรณ์ในการทำงาน ซึ่งรวมถึงการหลีกเลี่ยงฉากที่จัดฉากหรือดัดแปลง และนำเสนอชุมชนตามความเป็นจริง โดยไม่โรแมนติกหรือบิดเบือนความเป็นจริง มีความโปร่งใสในกระบวนการถ่ายภาพถือเป็นสิ่งสำคัญในการรักษาความไว้วางใจของชุมชนและผู้ชม

8. ด้านการมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืน การถ่ายภาพสารคดีวัฒนธรรมไม่ใช่โครงการที่ทำเพียงครั้งเดียว แต่เป็นความมุ่งมั่นในระยะยาว ในการทำความเข้าใจและบันทึกข้อมูลของชุมชน รวมไปถึงการสร้างความสัมพันธ์ที่ยั่งยืน การกลับมาเยี่ยมชุมชนอีกครั้งในช่วงเวลาหนึ่งและการทำความเข้าใจการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาที่เกิดขึ้น

การยึดมั่นในหลักการเหล่านี้ในการถ่ายภาพสารคดีด้านศิลปวัฒนธรรม สามารถสร้างเรื่องราวและความหมาย เพื่ออนุรักษ์มรดกทางศิลปวัฒนธรรมของชุมชน ในการเล่าเรื่องเชื่อมโยงวัฒนธรรม ส่งเสริมความเข้าใจมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

บทความนี้เป็น การวิเคราะห์แนวทางการเล่าเรื่องผ่านภาพถ่ายดิจิทัลเชิงสารคดี วัฒนธรรมร่วมไทย-มอญ ในจังหวัดราชบุรี โดยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. การเล่าเรื่องผ่านภาพถ่ายดิจิทัลเชิงสารคดีวัฒนธรรมร่วมไทย-มอญ ควรมีการใช้สื่อดิจิทัลที่มีรูปแบบเคลื่อนไหวพร้อมเสียงเปรียบเทียบการรับรู้

2. การเล่าเรื่องโดยใช้เทคโนโลยีเสมือนจริงประกอบ เพื่อให้เกิดการรับรู้ เรียนรู้ และการเข้าถึง รวมไปถึงผู้วิจัยท่านอื่นสามารถต่อยอดให้มีการพัฒนา เพื่อนำไปสู่ชุดความรู้ใหม่ ในกระบวนการเรียนรู้วัฒนธรรมร่วมไทยมอญต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กนกอร สว่างศรี. (2561). ความหลากหลายทางชาติพันธุ์ในเมืองราชบุรี. งานประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 10 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม. นครปฐม.
- ท้าวถิ่นแดนไทย. (2561). วิถีชาวมอญรามัญ วัฒนธรรมพื้นถิ่นบ้านม่วง จ.ราชบุรี. ค้นเมื่อ 15 เมษายน 2567 จาก <https://www.thaipbs.or.th/program/TuaThin/episodes/55662>.
- ธัญรติ บุญปิ่น. (2564). การถ่ายภาพทางวัฒนธรรมผ่านวิถีชุมชน ตำบลนครชุม จังหวัดกำแพงเพชร. วารสารการสื่อสารศิลป์. 3(6), 18-31.
- วัชร ชูลิทธิ. (2551). การถ่ายทอดวัฒนธรรมการนับถือผีบรรพบุรุษของชาวมอญ (รามัญ) : กรณีศึกษาชุมชนชาวมอญบ้านคงคาเหนือ หมู่ที่ 3 ต.คลองตากต อ.โพธาราม จ.ราชบุรี. สืบค้นเมื่อ 20 เมษายน 2567. จาก https://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:123841.
- เวเคชั่นนิสต์. (2567). 5 ที่เที่ยวราชบุรี. สืบค้นเมื่อ 26 กุมภาพันธ์ 2567 จาก <https://www.vacationistmag.com/5placesvisit-ratchaburi/>.
- มิวเซียมไทยแลนด์. (2562). ศูนย์รวมใจไทยรามัญแห่งลุ่มน้ำแม่กลอง: วัดม่วงและวัดใหญ่. สืบค้นเมื่อ 26 มีนาคม 2567 จาก <https://www.museumthailand.com>.
- สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดราชบุรี. (2562). กินอยู่ดูมอญ เมืองราชบุรี ครั้งที่ 4 (เจียะโมง ไร่ ไหม่ เดิง ราชบุรี). สืบค้นเมื่อ 26 มีนาคม 2567 จาก <https://province.mots.go.th>.
- สำนักงานประชาสัมพันธ์ จังหวัดราชบุรี. (2565). เที่ยวหมู่บ้านมอญห้วยน้ำใส แหล่งท่องเที่ยวใหม่เชิงธรรมชาติ ฉายาแม่กำปอง 2 ที่ จ.ราชบุรี. สืบค้นเมื่อ 26 กุมภาพันธ์ 2567 จาก <https://ratchaburi.prd.go.th/th/content/category/detail/id/33/iid/71813>.

- Adisorn Jindaanantyod. (2565). ตลาดโอ๊ะป่อย พื้นที่แห่งความสุขในยามเช้า ดักบาตรพระถ่อแพที่เดียวในเมืองไทย. สืบค้นเมื่อ 26 กุมภาพันธ์ 2567 จาก <https://www.sanook.com/travel/1434053/>.
- Jutarutmind. (2554). จิตรกรรมฝาผนังวัดคงคาราม. สืบค้นเมื่อ 26 กุมภาพันธ์ 2567 จาก <https://jutarutmind.wordpress.com/>.
- Lemon8. (2565). หมู่บ้านห้วยน้ำใส “แม่กำปอง 2”. สืบค้นเมื่อ 26 กุมภาพันธ์ 2567 จาก <https://www.lemon8-app.com/@d.dada19/7164334977117716994?region=th>.
- Samarom, Y. (2562). *7 ways to start a Vlog for beginners Content creation tips for people starting from scratch*. Retrieved on 7 February 2024. Accessible from <https://www.photoschoolthailand.com>.